

Guia docent de l'assignatura "Bioquímica"

2011/2012

Codi: 102662

Crèdits ECTS: 8

Titulació	Pla	Tipus	Curs	Semestre
2502445 Veterinària	955 Graduat en Veterinària	FB	1	1

Contacte

Nom : Néstor Gómez Trias

Email : Nestor.Gomez@uab.cat

Utilització d'idiomes

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Algun grup íntegre en anglès: No

Algun grup íntegre en català: Sí

Algun grup íntegre en espanyol: No

Prerequisits

No hi ha prerequisits oficials, però es convenient que l'estudiant repassi els continguts relacionats amb Química i Bioquímica de les assignatures de batxillerat.

Objectius i contextualització

Aquesta assignatura ha de permetre a l'alumne entendre que els processos biològics dels animals tenen una base química i que es poden explicar en aquestes termes.

Ha de entendre les bases estructurals d'aquests processos, així com la relació estructura-funció en els diferents tipus de compostos biològics: glúcids, lípids, proteïnes i àcids nucleics.

Així mateix, ha de conèixer les bases del metabolisme que li permetin entendre els fonaments bioquímics de la fisiologia i la patologia, amb especial èmfasi en les espècies animals d'interès veterinari.

Finalment ha d'entendre les bases moleculars de la transmissió de la informació genètica i la seva regulació.

Els objectius formatius concrets són conèixer i entendre:

- Els elements bàsics de química biològica: grups funcionals, equilibri químic, principis de bioenergètica, cinètica enzimàtica, potencial redox, isòmers i estereoisòmers.
- L'estructura i funció de proteïnes, glúcids, lípids, nucleòtids i vitamines.
- L'estructura dels àcids nucleics i els processos de replicació, transcripció, traducció i regulació de l'expressió gènica.
- El metabolisme energètic de carbohidrats.
- El metabolisme de les reserves lipídiques, lipoproteïnes, colesterol i lípids complexos.
- El metabolisme de compostos nitrogenats: aminoàcids, porfirines i nucleòtids.
- Els mecanismes principals d'integració del metabolisme i les bases moleculars d'adaptacions i alteracions metabòliques.

- Els fonaments i aplicacions de les principals tècniques i metodologies bioquímiques.

Les activitats pràctiques relacionades amb aquesta disciplina es realitzen a l'assignatura Laboratori Integrat

Competències i resultats d'aprenentatge

2003:E04 - Demostrar que es coneixen i es comprenen les bases físiques, químiques i moleculars dels principals processos que tenen lloc a l'organisme animal.

2003:E04.04 - Descriure els principals grups funcionals d'interès biològic i les seves propietats químiques.

2003:E04.05 - Reconèixer els principals tipus de reaccions orgàniques i aplicar aquests conceptes als processos biològics.

2003:E04.06 - Explicar els fonaments de les estructures de les principals molècules biològiques.

2003:E04.07 - Descriure els principis bàsics de cinètica i regulació enzimàtica.

2003:E04.08 - Distingir els mecanismes de transmissió i regulació de la informació genètica a la cèl·lula.

2003:E04.09 - Explicar les principals vies metabòliques.

2003:E04.10 - Integrar els diferents elements metabòlics en una visió global de l'organisme.

2003:E04.11 - Establir les bases moleculars de diferents processos fisiològics i patològics.

2003:E04.12 - Identificar els fonaments de la determinació de paràmetres bioquímics d'interès diagnòstic en el laboratori i avaluar-ne la rellevància individual i en perfils en el diagnòstic.

2003:T01 - Analitzar, sintetitzar, resoldre problemes i prendre decisions.

2003:T01.00 - Analitzar, sintetitzar, resoldre problemes i prendre decisions.

2003:T02 - Treballar amb eficàcia en equips uni o multidisciplinaris i manifestar respecte, valoració i sensibilitat per la feina de la resta.

2003:T02.00 - Treballar amb eficàcia en equips uni o multidisciplinaris i manifestar respecte, valoració i sensibilitat per la feina de la resta.

2003:T06 - Buscar i gestionar la informació relacionada amb l'activitat professional

2003:T06.00 - Buscar i gestionar la informació relacionada amb l'activitat professional

2003:T09 - Demostrar coneixements d'anglès per comunicar-se tant oralment com per escrit en contextos acadèmics i professionals.

2003:T09.00 - Demostrar coneixements d'anglès per comunicar-se tant oralment com per escrit en contextos acadèmics i professionals.

2003:T10 - Mantenir actualitzats els coneixements, habilitats i actituds de les competències professionals mitjançant un procés de formació continuada.

2003:T10.00 - Mantenir actualitzats els coneixements, habilitats i actituds de les competències professionals mitjançant un procés de formació continuada.

Continguts

PART 1. LA QUÍMICA DELS ESSERS VIUS

Tema 1.- Introducció a la química dels essers vius. Enllaços del carboni: senzills i múltiples. Classificació dels compostos orgànics: grau d'oxidació i grups funcionals d'interès biològic. Isomeria cis-trans Conceptes de estereoquímica. Enantiòmers. Compostos quirals i la seva importància en els sistemes vius. Diastereoisòmers. Propietats de l'aigua i importància del medi aquós per als organismes vius.

Tema 2.- Grups funcionals d'interès en bioquímica. Hidrocarburs alifàtics i aromàtics. Alcohols, èters, epòxids i fenols. Compostos carbonílics: aldehids i cetones. Àcids carboxílics i els seus derivats: esters, amides clorurs i anhídrids d'àcid .. Compostos orgànics nitrogenats: Amines, amides i nitrils. Compostos heterocíclics amb nitrogen, oxigen i sofre.

Tema 3.- Equilibri químic. Constant d'equilibri. Equilibri àcid-base. pH i solucions reguladores. La seva

importància en biologia.

Tema 4.- Conceptes bàsics de Termodinàmica. Energies d'enllaç. Energia lliure (G°) i processos espontanis. Relació entre G° i K_{eq} . L'ATP com a moneda energètica. Bases estructurals del canvi d'energia lliure durant la hidròlisi de l'ATP. Transferència de grups fosfat.

Tema 5.- Reaccions d'oxidació-reducció. Parells redox. Potencials d'elèctrode i predicció de reaccions redox. Equació de Nernst. Importància de les reaccions redox en bioquímica.

Tema 6.- Constituents de les proteïnes: aminoàcids. Estructura i propietats.

Tema 7.- La seqüència aminoacídica de les proteïnes. L'enllaç peptídic. L'estructura primària de les proteïnes. Seqüenciació de pèptids.

Tema 8.- Estructura tridimensional de les proteïnes. Estructura secundària. L'hèlix i la fulla. Estructura terciària. Estructura quaternària. Dominis estructurals. Conformació nativa i desnaturalització.

Tema 9.- Les proteïnes fibroses. -queratina, fibroïna i col·lagen

Tema 10.- Les proteïnes transportadores d'oxigen. Estructura de la mioglobina i de l'hemoglobina. El centre d'unió de l'oxigen. Cooperativitat i al·lostèrisme. Efectors al·lostèrics. Hemoglobines anormals.

Tema 11.- Les proteïnes catalítiques: enzims. Propietats generals. Classificació. Substrats i coenzims o cofactors. Isoenzims. Catàlisi enzimàtica.

Tema 12.- Cinètica enzimàtica. L'equació de Michaelis-Menten. Significat de K_m i V_{max} . Efectes del pH i de la temperatura sobre l'activitat enzimàtica. Inhibició enzimàtica. Principals mecanismes de catàlisi.

Tema 13.- Mecanismes de regulació de l'activitat enzimàtica: Regulació de la concentració d'enzim. Enzims al·lostèrics. Modificació covalent reversible. Interacció proteïna-proteïna. Canvis en la localització subcel·lular. Modificació covalent irreversible (proteòlisi)

Tema 14.- Vitamines. Estructura, funció, requeriments i avitaminosis.

Tema 15.- Nucleòtids i derivats. Les bases púriques i pirimidíniques i els seus nucleòtids. Els nucleòtids com a cofactors enzimàtics. L'AMP cíclic.

PART 2. METABOLISME I REGULACIÓ METABÒLICA

Tema 16.- Estudi de la regulació de les vies metabòliques. Localització dels llocs de regulació. Estudi de les propietats dels enzims implicats. Punts d'encreuament. Elaboració i comprovació d'una teoria de regulació.

Tema 17. Estudi bioquímic dels glúcids. Generalitats. Famílies de monosacàrids. Oligosacàrids naturals. Polisacàrids de reserva i polisacàrids estructurals.

Tema 18.- Glucòlisi. Visió general i fases. Etapes del procés de la formació de piruvat a partir de la glucosa.

Tema 19.- Formació d'acetil CoA a partir del piruvat i cicle dels àcids tricarboxílics. Vies anapleròtiques. Cicle de l'àcid glioxílic. Síntesi i degradació de disacàrids. Vies metabòliques de fructosa i galactosa.

Tema 20.- Oxidació-Reducció i transport electrònic. Potencials redox i canvi d'energia lliure. Ruta del transport electrònic: la cadena respiratòria. Inhibidors. La mitocondria i la fosforilació oxidativa. Acoblament de la fosforilació oxidativa al transport electrònic. El mecanisme de la fosforilació oxidativa.

Tema 21.- Formació del lactat i gluconeogènesi. Utilització de l'energia pel múscul. La glucòlisi anaeròbica. Destinació del lactat. Gluconeogènesi. Altres precursors. Reaccions distintives de la gluconeogènesi.

Tema 22.- Ruta de les pentoses fosfat. Obtenció de poder reductor. Via de l'àcid glucurònic.

Tema 23.- Metabolisme del glicogen. El glicogen com a forma d'emmagatzematge de la glucosa. La

degradació i la síntesi del glicogen i el seu control.

Tema 24.- Estudi bioquímic dels lípids. Àcids grassos. Ceres. Triglicèrids. Fosfoglicèrids. Esfingolípid i glucolípid. Colesterol.

Tema 25.- Oxidació dels àcids grassos. Mobilització de les reserves lipídiques. La via de l'oxidació dels àcids grassos. Metabolisme dels cossos cetònics.

Tema 26.- Biosíntesi de les reserves lipídiques. Biosíntesi dels àcids grassos saturats. La formació de malonil-CoA. El complex de l'àcid gras sintetasa.

Tema 27.- La biosíntesi del colesterol i derivats. La ruta fins mevalonat i la formació de grups prenili i síntesi de les cadenes polipreníliques. Formació del colesterol. Àcids biliars i hormones sexuals.

Tema 28.- Digestió i absorció dels lípids. Les lipoproteïnes. Composició i metabolisme.

Tema 29.- Metabolisme dels lípids estructurals. Fosfatidilglicèrids. Esfingolípid: esfingomielina, cerebròsids i gangliòsids. Cicle del fosfatidil-inositol. Formació d'IP3.

Tema 30.- Degradació d'aminoàcids. Alliberament i eliminació del nitrogen. Desaminació i transaminació. Cicle de la urea.

Tema 31.- Catabolisme dels esquelets carbonats dels aminoàcids. Aminoàcids cetogènics i gluconeogènics. La integració de les cadenes en les diferents rutes metabòliques. Aminoacidopaties. La reserva de grups monocarbonats i la seva relació amb el metabolisme d'aminoàcids i la seva regulació: derivats de l'àcid fòlic i de la S-adenosilmetionina.

Tema 32.- La fixació del nitrogen i visió general de la biosíntesi d'aminoàcids i la seva regulació. Aminoàcids indispensables i no indispensables.

Tema 33.- El recanvi de porfirines. Nomenclatura i síntesi de porfirines. Degradació de l'hemoglobina. Els pigments biliars.

Tema 34.- El metabolisme dels nucleòtids. Biosíntesi de nucleòtids: purines i pirimidines. Biosíntesi dels desoxiribonucleòtids. Degradació de purines i pirimidines.

Tema 35.- Integració del metabolisme: Visió general de les relacions entre els diferents òrgans i principals adaptacions metabòliques.

PART 3. REPLICACIÓ, TRANSCRIPCIÓ, EXPRESIÓ DE PROTEÏNES I LA SEVA REGULACIÓ

Tema 36.- Els àcids nucleics. El DNA i la seva estructura. L'equivalència de bases. La doble hèlix. Nucleosomes.

Tema 37.- El DNA: paper genètic i replicació. Replicació semiconservativa. DNA polimerases. Fragments d'Okazaki. Replicació del DNA: iniciació, elongació i finalització. Reparació del DNA

Tema 38.- RNA i transcripció. RNA polimerasa i síntesi de RNAs. Promotors de procariotes i d'eucariotes. Finalització de la síntesi. Modificacions post-transcripcionals del rRNA i tRNA. Processament dels mRNA en eucariotes. Introns i splicing.

Tema 39.- El codi genètic. La naturalesa del codi i les seves característiques principals. Els triplets de bases. L'RNA de transferència com a adaptador en la síntesi proteica.

Tema 40.- La síntesi de proteïnes. Activació dels aminoàcids. Característiques de les aminoacils tRNA sintetases. Direcció de la síntesi. Iniciació, elongació i terminació. Introducció a la síntesi de proteïnes en eucariotes.

Tema 41.- Control de l'expressió gènica. Inducció i repressió gènica. Operó lac. Control de l'expressió gènica en eucariotes.

Metodologia

La metodologia utilitzada en aquesta assignatura per assolir el procés d'aprenentatge combina les classes teòriques on el professor exposa els aspectes més rellevants de cada tema i l'autoaprenentatge actiu per part de l'alumne sobre temes d'interès.

L'assignatura es basa en les següents activitats:

- Classes presencials amb suport de TIC on s'expliquen els conceptes bàsics de la matèria.
- Seminaris i discussió de problemes: Presentació pel professor de temes específics i discussió en grups reduïts.
- Treball autònom de l'alumne, individualment o en grup, per a l'estudi i la preparació de temes proposats pel professor o l'alumne. Aquest treball implica la busca i tria d'informació en diverses fonts d'informació científiques. Les presentacions són públiques, han d'incloure material multimèdia i suport TIC i son seguides d'una discussió del tema.

Activitats formatives

Activitat	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classes teòriques	56	2.24	2003:E04.04 , 2003:E04.05 , 2003:E04.06 , 2003:E04.08 , 2003:E04.10 , 2003:E04.12 , 2003:E04.11 , 2003:E04.09 , 2003:E04.07
Seminaris i discussió de problemes	8	0.32	2003:E04.04 , 2003:E04.06 , 2003:E04.08 , 2003:E04.10 , 2003:E04.12 , 2003:T01.00 , 2003:E04.11 , 2003:E04.09 , 2003:E04.07 , 2003:E04.05
Tipus: Autònomes			
Estudi i consulta bibliogràfica	101	4.04	2003:E04.04 , 2003:E04.08 , 2003:E04.10 , 2003:E04.12 , 2003:E04.11 , 2003:E04.09 , 2003:E04.07 , 2003:E04.05 , 2003:E04.06
Preparació de treballs bibliogràfics	30.5	1.22	2003:E04.04 , 2003:E04.09 , 2003:E04.11 , 2003:T01.00 , 2003:T10.00 , 2003:T09.00 , 2003:T06.00 , 2003:T02.00 , 2003:E04.12 , 2003:E04.10 , 2003:E04.08 , 2003:E04.05 , 2003:E04.06 , 2003:E04.07

Avaluació

La puntuació màxima que es podrà obtenir és de 10 punts. L'assignatura s'aprovarà amb una puntuació global de 5,0 o superior.

El sistema d'avaluació s'organitza en dos mòduls. La qualificació final s'obté de la suma de les qualificacions d'aquests mòduls, amb les condicions que es descriuen a continuació.

Mòdul 1. Teoria i seminaris.

- Sistema d'avaluació: proves tipus tetst amb respostes d'elecció múltiple.
- Pes en la qualificació global: 80%.

Els alumnes que ho desitgin podran optar per proves parcials del temari. Hi haurà tres proves parcials al llarg del semestre, una per cadascuna de les parts descrites als "Continguts de l'assignatura". Cada prova constarà aproximadament de 25 preguntes que també inclouran preguntes de seminaris. El primer parcial s'avaluarà sobre 2,5, el segon sobre 3,5 i el tercer sobre 2,0.

La qualificació final s'obtindrà de la suma de la nota dels diferents parcials i la d'autoaprenentatge. L'alumne que no arribi a 5,0 en la qualificació final, s'haurà de presentar a l'examen de recuperació de tot el temari. L'examen de recuperació s'avaluarà sobre 8,0 i a la nota obtinguda se li sumarà la de l'autoaprenentatge. L'aprobat serà 5,0.

Qualsevol alumne independentment de la puntuació obtinguda en les proves parcials podrà optar a examinar-se de tot el temari a l'examen de recuperació per pujar nota. En aquest cas comptarà la nota obtinguda en aquest darrer examen.

Mòdul 2. Autoaprenentatge.

- Sistema d'avaluació: S'avaluarà la presentació escrita i oral del treball, així com la competència a l'hora de la discussió del tema.

- Pes en la qualificació global: 20%.

La realització del treball d'autoaprenentatge és obligatòria i per tant, l'alumne que no faci la presentació serà qualificat com a No presentat o Suspès, segons la seva situació i independentment de la nota que hagi obtingut a l'examen.

Activitats d'avaluació

Activitat	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Exàmens parcials	80%	2	0.08	2003:E04.04 , 2003:E04.05 , 2003:E04.06 , 2003:E04.08 , 2003:E04.10 , 2003:E04.12 , 2003:E04.11 , 2003:E04.09 , 2003:E04.07
Presentació i discussió del treball d'autoaprenentatge.	20%	2.5	0.1	2003:E04.04 , 2003:E04.06 , 2003:E04.08 , 2003:E04.10 , 2003:E04.12 , 2003:T02.00 , 2003:T09.00 , 2003:T10.00 , 2003:T06.00 , 2003:T01.00 , 2003:E04.11 , 2003:E04.09 , 2003:E04.07 , 2003:E04.05

Bibliografia

Nelson, D.L., & Cox, M.M. Lehninger Principles of Biochemistry. 5th edition. Freeman ed. 2009.

Berg, J. M., Tymoczko, J. L. & Stryer, L. Bioquímica. 6ª edició. Ed. Reverté. 2007.

McKee, T., & McKee, J.R. Bioquímica. Las bases moleculares de la vida. 4a edición. McGraw-Hill Ed. 2009.